

Flå

Syv områder er undersøkt. Av disse ble ett funnet å ha lav botanisk verdi (Rime) og fem funnet å ha middels botanisk verdi (Stavn, Rimeplassen, Velta, øvre Kvi, Oppsal). Disse ble ikke undersøkt kulturhistorisk. Sørstølan og Sønsteby ble funnet å ha høy botanisk og kulturhistorisk verdi og er omtalt her.

Sørstølan

Undersøkelse

Botanikk: JEE. Kulturhistorie: JJ.

Beliggenhet

Kartblad M711: 1715 IV

UTM: NN 21 02

H.o.h.: 630 m.

Vegetasjonsregion: Mellomboreal region

Landskapsregion: Østlandets nedre dalbygder
(Nedre Hallingdal)

Beskrivelse

Sørstølan er en av flere spredtliggende setergrender og enkeltsetre som ligger på østsiden av Hallingdalen. I likhet med de andre heimsetrene ligger de eldste setrene nærmest bygda. Sørstølan ligger i flatt lende omgitt av lave åser/koller. Området er avgrenset av skog, med flere mindre myrer like ved setervollene.

Biologisk verdifulle kulturmiljøer

Beitemark: På setervollene, sauebeite. Antagelig ikke gjødsla. Noe gjengroing enkelte steder. Arealet er på omtrent 150 x 150 meter.

Vegetasjon og flora

Kalkfattig fukt- og tørrenger. Tørrengene er gressdominert med arter som seterfrytle, bråtestarr, smyle, og mer sparsomt tjæreblomst og håndmarinøkkel. Fuktengene har mye sølvbunke.

Historie

Sørstølan er heimstøler til Gaptjerngårdene:

Gaptjern øvre 13.1, Tangene 13.2 (denne vollen ble utskilt fra Gaptjern 13.3 i 1870), Gaptjern nedre 13.7 og Velta 13.15

Kulturminner

På alle de 4 vollene er det bevart flere eldre seterbygninger i tilnærma original stand.

På den ene vollen er det tufter etter seterbygninger.

Området har mye gammel kulturmark som er sauebeite i dag. Vollene er stort sett ryddet for stein.

Verdivurdering

Området kan karakteriseres som et representativt/typisk landskap ut fra følgende kriterier:

Representativitet (N/K)

Inngrep/påvirkning

Helhetlig landskap

Autentisitet (K)

Estetisk verdi

Området er representativt for seterområdene i øvre del av fylket. Innslag av håndmarinøkkel er spesielt interessant. Arten er sjelden i fylket og vurderes som hensynskrevende i Norge. Området vurderes å ha høy botanisk verdi (***).

Sørstølan er en setergrind med godt bevarte bygninger og botanisk interessant kulturmark. Foto: Jørn Jensen.

Sørstølan er en godt bevart setergrend av heimsetre. Bygningstiljøet er godt bevart, og det samme er kulturmarka. Området har lite gjengroing. Dette er uberørt av hyttebygging, og bilveier har heller ikke ført til større inngrep. Sørstølan vurderes til å ha høy/middels kulturhistorisk verdi (**(*)).

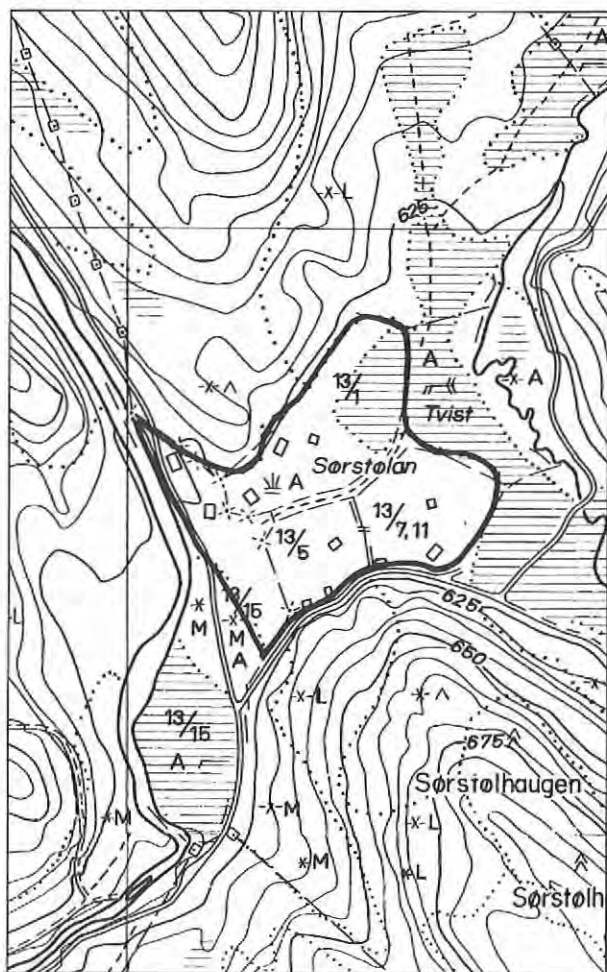
Samlet sett vurderes området å ha *lokal verdi* i kulturlandskapssammenheng.

Område 7

Sørstølan kulturlandskap, Flå kommune

Økonomisk kartblad BW 058-5-4, 1:5.000

— : avgrensning interessant område

Sørsteby

Undersøkelse

Botanikk: JEE. Kulturhistorie: JJ.

Den botaniske undersøkelsen omfatter en mindre del av området enn den kulturhistoriske undersøkelsen.

Beliggenhet

Kartblad M711: 1715 I

UTM: NM 36 91

H.o.h.: 200-210 m.

Vegetasjonsregion: Sørboreal region

Landskapsregion: Østlandets nedre dalbygder (Nedre Hallingdal)

Beskrivelse

Sørsteby ligger i Sørbygda, på en slags terrasse i dal-siden på østsiden av Krøderen. Området avgrenses av en bratt skrent ned mot jernbanen i øst, og av skog i øst, nord og sør. Tuna på de to Sørsteby-gårdene, søre Sørsteby 3.8 og nordre Sørsteby 3.3 ligger tett sammen, med fulldyrket åker og eng nær tuna. Sørøst for Sørstebydalen finnes en del engarealer, som delvis er tatt opp igjen i løpet av de siste åra. Her er det to tidligere husmannsplasser. Vest for disse ligger bruket Haugen 3.49, hvor innmarka brukes til beite. Deler av innmarka på nordre Sørsteby er tilplantet.

Biologisk verdifulle kulturmiljøer

- 1) Beitemark: Et område sørøst for søre Sørsteby. Store deler er ikke gjødsla. Trær og busker er stedvis ryddet. Ku- og hestebeite. Arealet er på omtrent 70 x 350 meter. Ved Haugen er det bjørkehage med beite.

Vegetasjon og flora

Området har store kalkfattige tørrenger med bl.a. dunkjempe, tjæreblomst, katterot, flekkgrisor, sølvmyr, sandarve og bakke- og vårveronika. Stedvis er det innslag av kalkfattig fukteng med bl.a. grønnstarr, stjernestarr, åkermynte og myrtistel. I busk- og tresjiktet, i engkanter og delvis på selve beitemarka, står bl.a. einer, roser, trollhegg og skogbjønnbær.

Historie

Navnet Sørsteby betyr den søndre gården, og kan bety at den har vært en del av en større gård. Gården nordenfor heter Mebøen eller Megarden. Sørsteby ble delt i nordre og søndre i første halvdel av 1600-tallet. Haugen 3.4 ble innkjøpt som lærergård til Medbøen skole, som lå ca. 1 km lenger nord, i 1885. Den ble solgt fra kommunen i 1964. Det var to husmannsplasser under søre Sørsteby: Øvrehaug og Bjønnsrønningen. Ingen av dem er utskilt.

Kulturminner

Nordre Sørsteby 3.3 har følgende eldre bygninger i tunet:

- våningshus fra 1862, ombygd i 1923
- stabbur fra 1910
- driftsbygning fra 1909
- kjellerbu, revet, nybygd som kopi

Det er et langt og høyt steingjerde i skogen, ca. 400 m. sørøst for tunet. Det er registrert en haug 220 m. nordøst for driftsbygningen. Den er usikker som fornminne – kan være en naturdannelse.

- våningshus fra ca. 1860 i pussa teglstein
- våningshus fra 1800, restaurert i 1897, tilbygd og ombyggt i 1968
- kårbolig fra 1900
- stabbur, ombyggt i 1905
- driftsbygning med teglsteinsfjøs fra ca. 1860 og låve fra 1903

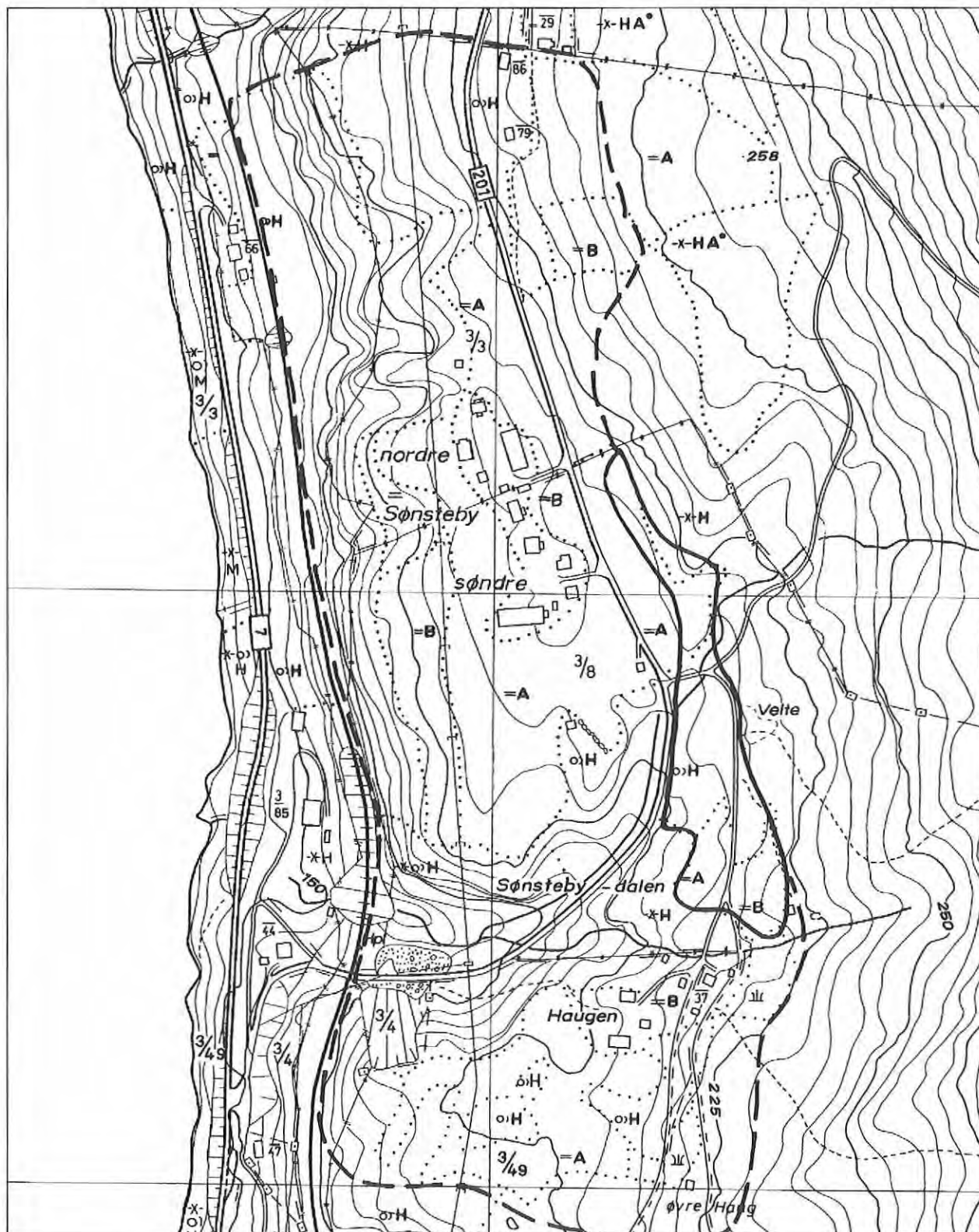
Sønsteby kulturlandskap, Flå kommune

Økonomisk kartblad CO 055-5-2, 1:5.000

_____: avgränsning kulturlandskapsområde

_____: avgrensning kulturlandskapsområde

_____: avgrensning botanisk intressante delar

Bygningene på Sønsteby-gårdene har arkitektoniske kvaliteter. Foto: Jørn Jensen.

Beitet bjørkehage og gammel rydningsrøys ved Haugen. Foto: Jørn Jensen.

Husmannsplassen Bjønnsrønningen har en noe ombygd tømmerstue fra 1800-tallet.

Husmannsplassen Øvrehaug har en toroms tømmerlåve og et tømmerfjøs, fjøset er i sterkt forfall. Her er det rydningsrøys.

Haugen 3.49 har følgende hus i tunet:

- våningshus bygd som lærerbolig fra ca. 1886, tilbygd i 1918, fullstendig ombygd i 1972
- stabbur, gammelt
- driftsbygning fra 1937

Det er registrert et mulig jernvinneanlegg 175 m. sørøst for driftsbygningen.

Den gamle bygdeveien går forbi Øvrehaug og sørover.

Verdivurdering

Området kan karakteriseres som et representativt/typisk landskap ut fra følgende kriterier:

- Kontinuitet (N)
- Representativitet (N/K)
- Sjelden (K)
- Helhetlig landskap
- Autentisitet (K)
- Estetisk verdi

Representativt artsutvalg og vegetasjon. Nokså artsrikt og variert. Deler av området har preg av lang kontinuitet. Området vurderes å ha høy botanisk verdi (***).

Begge Sønsteby-gårdene har flere verneverdige bygninger. Den mest verdifulle er teglsteinsbygningen (sjelden), kårbygningen (autentisk) og stabburet (autentisk) på søre Sønsteby. Kjellerbua på nordre Sønsteby, som dog er en kopi, tilhører en sjelden bygningstype i Hallingdal. Den gamle kulturmarka rundt Bjønnsrønningen og Øvrehaug oppleves som et positivt landskapselement. Også Haugen med beitemark, bjørkehage, lærerbolig, stabbur og driftsbygning, med høy grad av autentisitet, har kulturhistorisk verdi. Her er få inngrep fra nyere tid. Sønsteby vurderes å ha høy kulturhistorisk verdi (***).

Samlet sett vurderes området å ha *lokal verdi* i kulturlandskapssammenheng.